



REPUBLIKA SLOVENIJA

KABINET PREDSEDNIKA VLADE

Magnetogram ni lektoriran!

**MAGNETOGRAM
POGOVORA OB 19. OBLETNICI ZAČETKA PROCESA ZOPER ČETVERICO »JBTZ«
ZA ODDAJO ODMEVI NA TELEVIZIJI SLOVENIJA**

31. maj 2007

SLAVKO SLAVKO BOBOVNIK: 19 let mineva danes od izbruha afere, ki jo poznamo kot JBTZ in je bila sprožilec demokratičnih procesov v Sloveniji. Glavni akterji in obsojeni v procesu zoper četverico - Janez Janša, Franci Zavrl, Ivan Borštner in David Tasič - so se ob tej priložnosti tradicionalno zbrali na dvorišču Cankarjeve 10 v Ljubljani, kjer se je vse pravzaprav začelo.

ILINKA TODOROVSKI: 31. maj 1988, pol sedmih zjutraj - aretacija Janeza Janše. Zgodovinsko fotografijo z okna nad dvoriščem naskrivaj posname Tone Stojko, kamere Televizije Slovenija pa v naslednjih dneh ujamejo prizore demokratične vstaje na Slovenskem. Protesti zoper kršenje človekovih pravic. Poleg Janše v vojaškem priporu zadržijo še zastavnika JLA Ivana Borštnerja in novinarja Mladine Davida Tasiča. Urednik tednika Franci Zavrl se brani s prostosti. Vojaški tožilec jih obtoži zaradi objave tajnega vojaškega dokumenta o stopnjevanju bojne pripravljenosti v Sloveniji. Začne se proces proti četverici.

FRANCI FRANCI ZAVRL: Bom vsako sodbo, ki bo na takle način sprejeta, tudi ob izključitvi javnosti in civilnega zagovornika, imel za nelegalno in nelegitimno.

ILINKA TODOROVSKI: Odbor za človekove pravice z Igorjem Bavčarjem na čelu protestira proti sojenju civilistom pred vojaškim sodiščem in zahteva sodni postopek v slovenščini.

IGOR BAVČAR: Seveda ne gre samo za vprašanje slovenstva, kajti danes ljudje izražajo predvsem svoj protest proti uporabi srbohrvaščine na tem procesu, pač pa gre predvsem za demokratične pravice. Gre za, bom rekel, prihodnost demokracije v tej deželi, ki seveda ni omejena zgolj na Slovenijo, pač pa na celo državo, na Jugoslavijo.

ILINKA TODOROVSKI: Konec julija obsodbe - Boštnerju štiri leta zapora, Janši in Zavrlu leto in pol, Tasiču pet mesecev.

JANEZ JANŠA: Rekel bom samo to, da je vse to, kar se je dogajalo zadnja dva meseca, en sam konstrukt in da je bila sodba napisana že pred 31. majem.

DAVID DAVID TASIČ: Nimam pravega komentarja. Vse je zdaj jasno... No, hvala.

IVAN IVAN BORŠTNER: Hvala vsem, ki ste bili z mano, hvala za podobo moje domovine, ki ste jo zarisali v duše in srca mojih otrok.

ILINKA TODOROVSKI: Afera JBTZ, prelomnica v političnem gibanju za demokratizacijo in tudi znanilka samostojne Slovenije.

SLAVKO BOBOVNIK: In zdaj so z nami akterji takratne zgodbe – »J«, »B«, »T« in »Z«. Dober večer, gospodje. Mislim, da prvič takole v studiu ob istem času? Gospod Borštner, vas smo nazadnje videli; kakšni so občutki zdaj, ko se ozrete na te slike izpred 18 let?

IVAN BORŠTNER: Jaz upam, da imam pravico po 18-ih letih, da mi bivši glavni Komunistične partije ne bo očital, da jaz nimam pravice. Torej, šef ideologije, ki je v prejšnjem stoletju pobila 50 milijonov ljudi. Načelno, za kaj se tu gre? Kaj hočem jaz povedati? Delitev za tiste, ki čutijo zvestobo - zvestoba kot največjo vrednoto, za narod ali kulturo ali civilizacijo. Na tistem času je bila samo odločitev. Tisti, ki smo bili zvesti, na koncu smo tudi vero spremenili, in tisti, ki so bili zvesti ideologiji. In tu je odgovor na ta konflikt, ki traja še do danes.

SLAVKO BOBOVNIK: Vi, gospod Zavrl, veljate za kaj? Formalnega sklicateja tega pogovora prijateljev?

FRANCI ZAVRL: No, verjetno imam, ne vem, najboljšo infrastrukturo za to, da pošljem tri vabila in povabim par fotografov. In zadnja leta res to počnem - pokličem vse tri in vprašam: »Se dobimo?« Se dobimo.

SLAVKO BOBOVNIK: Gospod Tasič, vi ste dejali nekoč, da imate pretanko kožo, premalo debelo kožo za to, da bi bili politik. Je založnik ne potrebuje?

DAVID TASIČ: Časi so čedalje težji, ampak vsekakor ne tako debelo, verjetno. Tako da, kako bi rekel, se ne udejestvujem. Spremljam po svojih močeh, ampak se ne udejestvujem.

SLAVKO BOBOVNIK: Poglejta, gospod Janša in gospod Zavrl, vaju pa so časopisi lani označili: »s krutim svetom, s številnimi interesi, lobiranjem, prepričevanjem, skratka s politiko, se ukvarjata Janša in Zavrl.« Vedno v obleki, tudi danes, in izjemno mogočna in vplivna človeka iz četverice. Gospod Janša?

PREDSEDNIK VLADE JANEZ JANŠA: No, zorni koti so različni in od teh zornih kotov je odvisno, kakšne so ocene. Ampak mi se vsako leto dobimo in noben ne gleda, kako je oblečen. To so pač prijateljska srečanja. Na okroglih obletnicah nas je tudi več. Takrat so tudi člani odbora, ki so veliko storili za nas in za Slovenijo. Ampak v glavnem smo te spomine napisali, premlili med sabo, tako da se ne pogovarjamo samo o tem. Danes smo se recimo pogovarjali o Iranu in celo Franci je rekel: »Če bi me kakšen novinar zdajle zunaj vprašal, o čem smo govorili in mu to povem, ne bi noben verjel.«

SLAVKO BOBOVNIK: Gospod Bavčar zato danes ni dobil vabila, ker ne gre za okroglo obletnico?

FRANCI ZAVRL: Ko smo postali polnoletni, pri 18-ih, je seveda bil šef odbora zraven. Mislim, da je bil v zadnjih 19-ih letih kar parkrat zraven, bili so tudi drugi. Mi se to odločimo zelo spontano in mislim, da prihodnje leto nas bo zelo veliko, ker je 20-letnica. Najlepše bi bilo, če bi bilo vseh sto in več tisoč lahko skupaj, v enem takem razpoloženju, ki ga mi med sabo čutimo, kadar se srečamo. A veste, to ostane, to je v nas. Ne bom rekel, da je to samo naša osebna izkušnja, prav je, da jo začutijo tudi drugi. In ob 20-letnici bi bilo to fino. Se bomo potrudili, da se bo to zgodilo - ne samo z Igorjem, ampak tudi z vsemi, ki so sodelovali zraven.

SLAVKO BOBOVNIK: Nekaj je povedal že gospod Janša - kdo se pravzaprav zdaj sestaja? Je res, da se še vedno sestajate prijatelji, je mogoče obdržati prijateljstvo v tako turbulentnih časih, kot je bilo teh zadnjih 18 let? Gospod Tasič?

DAVID TASIČ: Ja, vsekakor, saj nas družijo tisto, kar se je dogajalo takrat. Pravzaprav se poznamo, kako bi rekel, že od prej. Saj niso ti dogodki pravzaprav bili tisti, ki so pripeljali do naših poznanstev, ampak se poznamo že prej - kot sodelavci Mladine, kot uredniki, kot kolumnisti itn.. Skratka to, bi rekel, druženje traja kar nekaj časa.

SLAVKO BOBOVNIK: Ne gre torej za - tudi to je slišati v časih - za sestanek neke lože, pripadnikov neke lože, ki se pač pokličejo takrat, ko se potrebujejo?

FRANCI ZAVRL: Ne, mogoče bi lahko recimo registrirali blagovno znamko in na stara leta živeli od tantiem. To bi bil en tak moderen pristop k zadevi. Za nič takega ne gre. Jaz zelo rad pridem, zelo rad vidim vsakega. Mislim, da če ne bomo sami se srečali in sami mogoče tudi poskrbeli za kakšen odnos do tistih časov, kdo drug pa bo? Nenazadnje smo takrat pustili vsi precej živcev, bilo je pa tudi lepo. In zakaj ne bi tega vsake toliko časa ponovili.

SLAVKO BOBOVNIK: Hudo vam je spremenilo življenje, so vam spremenili življenje tisti dogodki. Gospod Borštner?

IVAN BORŠTNER: Spremenili so v tem smislu, da je bilo treba naliti čistega vina. Jaz mislim, da osnovna zadeva, ki tu obvladuje vse skupaj, je zvestoba nečemu. Ne samo četverica, zvestobi so bili naklonjeni tudi tisti deset tisoči, pa tistih sto tisoč. In ko je odnos, ko se soočata tema in svetloba, zlo in dobro, ni nobenega romanja drugam. Ostaja večna zvestoba narodu. Narod je prva kategorija. In še je takih zvestih.

SLAVKO BOBOVNIK: Zakaj se vi pravzaprav tako radi izmaknete kameram in mikrofonom?

IVAN BORŠTNER: Zato, ker ne spoštujem mrhovinarjev. Zato, ker novinarji načnejo zadevo, nikoli ne pridejo do konca, do razčiščevanja, dokončnega. Lahko je ugrizniti - treba je pa dokončni rezultat, da se vidi.

SLAVKO BOBOVNIK: Pa res mislite, da vsi, ki delamo v tem poklicu, si zaslužimo besedo mrhovinarji?

IVAN BORŠTNER: Ne vsi. Ne vsi. Velika večina.

SLAVKO BOBOVNIK: Težko se je strinjati. Gospod Janša, pravzaprav je ta konec maja vedno turbolenten v tej naši državi. Lani, mislim, da načelnik generalštaba, letos SOVA. Zadnje čase poslušamo iz vseh ust, vseh, ki se oglašajo v tej zgodbi, pozive k umiritvi razmer - ustavimo konje. Je čas za to, da ustavimo konje, ko gre za SOVA?

PREDSEDNIK VLADE JANEZ JANŠA: No, to bi jaz močno svetoval tistim, ki zato, da zakrijejo svoje nezakonito ravnanje, zdaj v javnost sporočajo podatke, ki pa lahko dejansko ogrozijo nekatere operativne dejavnosti službe. To se je zgodilo. Enako apeliram na tiste medije, ki to z veseljem objavljajo, da s tem ne koristijo nikomur. Tudi tisti, ki mislijo, da bodo na ta način lastna nečedna dejanja prikriji, se motijo. Postala bodo še bolj očitna in tako kot leta 2000 - ko smo podoben primer v rekordnem času raziskali - mislim, da se bo to zgodilo tudi zdaj.

SLAVKO BOBOVNIK: Iz teh vaših besed vsi razumemo, da puščice letijo na člane parlamentarne komisije. Se motimo?

PREDSEDNIK VLADE JANEZ JANŠA: Ja, motite se. Oni so bili res seznanjeni, ne verjamem pa, da je od njih ta podatek prišel. Bolj je verjetno, da so osumljeni tisti, ki imajo dejansko prste pri nezakonitostih, ki so bile odkrite v preteklem delovanju te službe. Žalostno je, da se zdaj, po 19-ih letih od teh aretacij, ki jih je tudi izvedla nekdanja UDBA, še vedno ukvarjamo z neko tajno službo.

SLAVKO BOBOVNIK: Je bilo, gospod Janša, zaradi teh zadnjih dogodkov treba komu iz vrha slovenske države poklicati v Nemčiji, se morebiti za kaj opravičiti, kaj pojasniti?

PREDSEDNIK VLADE JANEZ JANŠA: Glejte, če kdo misli, da se je v Ljubljani odvijala kakšna velika »jamesbondovska« dejavnost, od katere je odvisna varnost Evrope ali pa sveta, se moti. Šlo pa je za neko operativno sodelovanje, ki pa je v veliki meri na tehničnem nivoju. Danes je bilo že nekaj teh vprašanj: »Če sem govoril z nemško kanclerko Merklovo o teh zadevah?« Veste, predsedujoča Evropski uniji ima mnogo bolj pomembnega dela od ukvarjanja z medijskimi aferami v Sloveniji, ki so močno napihnjene.

SLAVKO BOBOVNIK: Res gre samo za medijsko afero?

PREDSEDNIK VLADE JANEZ JANŠA: V 90 odstotkih.

SLAVKO BOBOVNIK: Je politika ravnala modro, preišljeno, ko je odprla to vprašanje, ko je SOVA pravzaprav dala na ogled javnosti?

FRANCI ZAVRL: Zdaj bi bilo najbolje narediti eno tako okroglo mizo z nami v drugih vlogah - državljan Ivan, potem nekdanji novinar David, kritičen novinar, ne vem, profesionalc v odnosih z javnostmi Franci in premier Janez. Mi v glavnem delamo na tem, da bi bilo to drugače. Novinarji nas vedno silijo v to, da kadar se dobimo, interpretiramo aktualne dogodke. Mogoče bi bilo dobro, ne vem, da naredite z nami neko tako okroglo mizo, recimo, kot z državljani, premierom, s strokovnjakom...

SLAVKO BOBOVNIK: Z velikim veseljem. Delček tega pravkar delamo. Niste pa mi odgovorili na vprašanje.

FRANCI ZAVRL: Ja, nalašč. Nalašč, zato, ker sem prišel tako praznovat JBTZ, zdaj moram pa komentirati poteze premiera. Se pravi, če se prelevim v vlogo piarovca, bi seveda svetoval, da se ta zgodba čimprej zapre - da se čimprej zapre, da se počisti, kar je za počistiti in zapre, ker to ne koristi nikomur.

PREDSEDNIK VLADE JANEZ JANŠA: Ne, saj jaz se strinjam. Tudi vlada je želela to narediti na tak način, da se javnost s tem ne bi ukvarjala. Zato je tudi ustanovila delovno skupino s sklepom, ki je bil interne narave. En mesec je ta delovna skupina v miru delala, potem pa je parlamentarna komisija zahtevala ta sklep in naslednji dan, ko smo poslali ta sklep parlamentarni komisiji, je bil objavljen v Dnevniku. Od takrat naprej je bila vlada obtožena, zakaj je ustanovila tajno komisijo in je treba vse stvari pojasnjevati v javnosti. Se pravi, to ni način, ki bi ga mi izbrali. Lansirali so ga tisti, ki so na ta način želeli zaščititi sebe s preusmerjanjem pozornosti. Ampak vendarle - glede na to, da smo tukaj četverica iz tega procesa, ki smo bili na nek način vsi rezultat intenzivnega ukvarjanja nekih tajnih služb - se mi zdi, da obstaja tukaj neka paralela. Ta paralela je v tem, da se mi tudi danes ukvarjamo z nepravilnostmi v neki tajni službi ravno zaradi tega, ker v teh 19-ih letih tega nismo razčistili in se lahko danes prav brez kakšnega kritičnega odmeva govori, da je bilo stanje takrat, ko so nas aretirali, boljše kot je danes. Če nekdo to lahko govori in na to ni nobenega kritičnega odmeva, pomeni, da se je takrat delalo v redu, da je bilo v redu, da so bila vojaška sodišča, tajni procesi, prisluškovanja, tajne preiskave, da je bilo tisto boljše kot danes, ko je to nezakonito. Res je takrat bilo možno legalno uporabljati črne fonde, res je bilo možno prisluškovati brez nadzora, danes pa to ni več možno in očitno je nekaterim žal.

SLAVKO BOBOVNIK: Če ste želeli to, recimo temu preiskavo SOVA res ohraniti v javnosti, zakaj je potem ta sklep...

PREDSEDNIK VLADE JANEZ JANŠA: V tajnosti....

SLAVKO BOBOVNIK: V tajnosti, se opravičujem. Zakaj je potem ta sklep o imenovanju komisije dobil najnižjo obliko tajnosti, interno? Vsi seveda vemo, da iz najrazličnejših organov in ustanov te vlade, te države, curljajo informacije?

PREDSEDNIK VLADE JANEZ JANŠA: No, pogledjte, ta stopnja zaupnosti, ki je bila na tem sklepu, je bila povsem zadostna. Bila je tudi v skladu s pravilniki, ki veljajo, ker je šlo za sklep organa. Notri ni bilo nobene vsebine, ki bi bila tajna, samo pač nismo želeli, da se to ne dela na ta način, da vsaka zadeva sproti odmeva v javnosti. Ta sklep ni prišel v javnost zaradi tega, ker bi bila na njem nizka stopnja zaupnosti, ampak zato, ker je nekdo iz parlamenta to zahteval in potem je bilo to objavljeno.

SLAVKO BOBOVNIK: Prav, gospod Janša, samo še eno vprašanje. Se opravičujem, če silim malo stran od osnovne teme. Je zdaj še karkoli nerazčiščenega na relaciji premier-predsednik države, premier-nekdani predsednik države?

PREDSEDNIK VLADE JANEZ JANŠA: Očitno so nerazčiščene stvari ravno iz konca osemdesetih let in te stvari se pač vlečejo. Jaz mislim, da je nepredstavljivo, da bi recimo nekdo na Poljskem ali pa na Češkem leta 2007 - ko so te države v Evropski uniji in kjer se nikogar ne zapira ali pa preganja zato, ker kritično govori - trdi z nekega najvišjega položaja v državi, da je stanje zdaj slabše, kot pa je bilo takrat, ko so bili še v sovjetskem bloku. To bi bilo izven razprave. Pri nas je možno takšne trditve še vedno izrekati, ostati živ in nihče se s tem ne ukvarja. Skratka, to ne naleti na nek kritični odziv. In tudi zaradi tega se mi zdi, da je pomembno, da se včasih spomnimo, kaj se je dogajalo takrat.

SLAVKO BOBOVNIK: Gospodje, otroci, ki so se rodili takrat, ko so vas zaprli, so danes polnoletni. Ste vi ponosni na teh 18 let?

IVAN BORŠTNER: Seveda, samo veliko stvari ni razčiščenih. Kako bi se vi počutili... Torej, ko je prevzela slovenska oblast, tedanja, je imela vse možnosti, da nas izpusti iz zapora. Ponujeno ji je bilo, pa vendar nas vseeno ni izpustila iz zapora, ampak nas je zaprla slovenska oblast.

SLAVKO BOBOVNIK: Vam je teh 18 let izpolnilo pričakovanja?

DAVID TASIČ: Moram reči, da ja. V bistvu, kaj jaz vem, še pred leti nismo niti sanjali o tem, da bi, ne vem, da bi zdaj plačevali v evrih. Mislim, da nas trenutno nihče ne ogroža prav zares, od zunaj...

SLAVKO BOBOVNIK: Ampak plačevati v evrih niti ni takšno zadovoljstvo, če so cene visoke?

DAVID TASIČ: Kako? Aja, ekonomsko.

PREDSEDNIK VLADE JANEZ JANŠA: Cene so iste. Valuta ne vpliva na cene.

DAVID TASIČ: Ja, to je res. Ekonomsko, seveda. Jaz verjamem, da bo še bolje. Edino, kar me moti je mogoče to, kako bi rekel, ta velika razlika. Skratka, v bistvu nenadno bogatenje in tako naprej v teh nekih tranzicijskih časih. Ampak pač, tudi to je verjetno neka cena, ki jo je treba plačati.

SLAVKO BOBOVNIK: Je, gospod Zavrl, mogoče enostavno reči: »Splačalo se je?«

FRANCI ZAVRL: Ja, splačalo se je. Že zaradi tega, ker prihaja prihodnost – nova, ker lahko gledaš naprej in ker imaš cilje. Ker veter je zapihal, lahko gremo na volitve vsake štiri leta, lahko prosto poslušamo, lahko rastemo... Sigurno se je splačalo.

SLAVKO BOBOVNIK: In prijatelji se lahko sestajajo.

FRANCI ZAVRL: Absolutno. Kljub temu, da lahko, prav zaradi tega, kar smo skupaj tudi doživeli, različno mislimo.

PREDSEDNIK VLADE JANEZ JANŠA: Ja, da se to tudi izračunati, ni to samo stvar občutkov. Slovenija je takrat naredila pogumen korak, ko se je osamosvojila tudi v širšem smislu, demokratizirala in začela napredovati. Tisti, ki so pa sprejeli koncept, ki ga je Slovenija zavnila in so se še dolgo časa pod Miloševićem in še nekaterimi drugimi opletali v okviru iste paradigme, pa so nekje ostali na istem mestu. Mi smo imeli konec osemdesetih let, mislim da pet tisoč dolarjev dohodka na prebivalca in Srbija je danes nekje na isti stopnji, mi pa smo preko 20 tisoč. Torej tukaj je ta odgovor, ki ga da računica.

SLAVKO BOBOVNIK: Gospod Janša, zadnje vprašanje. Napačen vzorec vladanja vam je danes očital evropski poslanec Pahor. K temu pa jaz dodajam še vprašanje Mihaele Jezernik, ki je rekla: »Vprašajte, prosim, premiera, zakaj vlada tako grobo?«

PRESEDNIK VLADE JANEZ JANŠA: No, jaz mislim, da vlada in premier ne vladata grobo. Če mi poveste en konkreten primer te grobosti, ga bom z veseljem komentiral. Kar se tiče pa izjave evropskega poslanca, on je s temi nakupi poslancev predsednik največje opozicijske stranke in ne poznam nobene opozicije na svetu, ki bi hvalila vlado. Tako da v tem kontekstu je treba takšne izjave jemati.

SLAVKO BOBOVNIK: Hvala, gospodje. Hvala lepa, da ste prvič po 18-ih letih le imeli toliko časa, da ste lahko prišli skupaj. Tisto o okrogli mizi med vami štirimi pa drži, gospod Zavrl, ne?

FRANCI ZAVRL: Ja, se dobimo.

SLAVKO BOBOVNIK: Hvala lepa še enkrat.